

Tarifele la energie electrică ar trebui să crească sau nu?

Institutul de Energetică al AȘM, ca instituție de bază ce are preocupări în domeniul cercetărilor din sectorul energetic, consideră necesar de a-și expune punctul său de vedere pe marginea discuțiilor intense din ultima perioadă privind solicitarea de majorare a tarifului la energie electrică înaintată de cel mai mare furnizor de energie electrică Î.C.S. "RED Union Fenosa".

La data de 08.07.2015 în cadrul IE AȘM a fost organizat seminarul științific la s-a discutat această problemă.

Este necesar de menționat, că orice activitate trebuie să fie profitabilă, în caz contrar nu va exista dezvoltare. Pornind de la această ipoteză, să facem o analiză a evoluției veniturilor companiei din activitatea de vânzare a energiei electrice de la momentul ultimei modificări de tarif, adică din 2012. În tabelul 1 sunt prezentate datele de activitate ale companiei pentru perioada 2012-2014.

Tabelul 1. Indicatori de activitate și costuri (Sursa Rapoartele ANRE pe 2013 și 2014)

I.C.S. "RED Union Fenosa"	u.m	2012	2013	2014
Energie procurată	mil.kWh	2949.2	2941.9	2981.7
	mil.lei	2790.8	2897.8	3152.9
Energie procurată de la producătorul autohton	mil.kWh	560.3	539	558.9
	mil.lei	847.6	802.9	821.1
Energie procurată din exterior	mil.kWh	2388.9	2402.9	2422.8
	mil.lei	1943.2	2095	2331.8
Nivelul consumului tehnologic în rețelele de transport.	%	2.84	2.84	2.73
	mil.kWh	83.7	83.5	81.4
Costul serviciului de transport	mil.lei	215.7	229	232.5
Volumul energiei electrice achiziționate la barele RED (cu costul serviciului de transport și consumul tehnologic în rețelele de transport)	mil.kWh	2865.5	2857.4	2900.2
	mil.lei	3006.5	3126.8	3385.4
Consum tehnologic în rețelele de distribuție	%	12.4	10.7	9.5
	mil.kWh	355	307.1	274.1
Energie electrică livrată consumatorilor finali	mil.kWh	2510.5	2550.3	2626.1
	mil.lei	3747.3	3901.1	4017.5
Cursul mediu de schimb valutar	MDL/USD	12.1122	12.5907	14.0388
Devieri față de cursul acceptat la calculul tarifului (11.87)	%	2.04%	6.07%	18.27%
Venitul companiei din vânzările energiei electrice	mil.lei	740.8	774.3	632.1
Raportul bugetului față de cheltuieli	%	24.64%	24.76%	18.67%

Din tabelul 1 este evident, că compania a reușit în perioada anilor 2012 și 2013 să obțină o plus valoare de 24% cu toate că cursul mediu valutar MDL/USD, conform datelor oficiale ale BNM s-a majorat cu 2% și respectiv 6%. Este clar, că menținerea plus valorii constante s-a datorat reducerii pierderilor în rețele. Deja în anul 2014, compania a reușit să obțină o plus valoare numai de 18.3% ca rezultat a creșterii cursului mediu de schimb la 14 MDL/USD.

Totodată, conform rapoartelor de responsabilitate corporativă 2012 și 2013 publicate pe site-ul companiei aceasta a avut un profit de 365.2 mln. lei în 2012 și 382.1 mln. lei în 2013 (vezi tabelul 2), menținând practic același nivel de investiții și devedente. Este de așteptat, că în 2014 profitul va fi mai mic cel puțin cu 12%.

Tabelul 2. Profitul, investițiile și devedentele companiei

I.C.S. "RED Union Fenosa"	u.m.	2012	2013
Impozite achitate	mil.lei	255.6	239.4
Profit	mil.lei	365.2	382.1
Investiții	mil.lei	244.1	233.1
Devedente	mil.lei	216.5	216.5

În viziunea noastră, ținând cont de situația economică grea și nivelul scăzut al capacității de plată a consumatorilor este necesar de menținut plus valoarea companiei la cel mult 20%. Reieșind din această valoare, și cursul schimbului valutar de 19 MDL/USD în tabelul 3 sunt prezentate datele obținute.

Tabelul 3. Prognoza nivelului de majorare a tarifului la EE

Curs valutar	MDL/USD	19
Prețul energiei procurate din exterior	USD	0.06795
Cost energie electrică procurată din exterior	mil.lei	3128
Cost energie electrică procurată de la autohtoni	mil.lei	821
Servicii transport	mil.lei	233
Cheltuieli la barele RED	mil.lei	4182
Total	mil.lei	5018
Majorare tarif	%	24.90%

În tabelul 3 s-a admis, că cantitatea totală de energie electrică procurată va fi aceeași ca și pentru anul 2014, adică de 2981.7mil.kWh cu aceeași structură (vezi tabelul 1). Este de menționat, că costul energiei de la producătorii autohtoni s-a calculat ca fiind cel din 2014. Totodată, s-a considerat, că și serviciile de transport vor rămâne constante. Astfel, în urma calculelor s-a obținut că costul prognozat al energiei electrice procurate va fi de **3964 mln.lei**. Deci, la admiterea unei plus valori de **20%** vom obține că compania trebuie să realizeze energia electrică **cu 4757 mln.lei**. Ca rezultat, este necesar o majorare de tarif cu aproximativ **25.0%**. **Această majorare ar aduce companiei un venit de peste 800 mil.lei, care în valoare bănească este mai mare decât cel din 2012, care a fost de 740.8 mil.lei.**

Ca argument fundamental promovat de solicitanții majorării tarifelor se prezintă devalorizarea leului, cu scoaterea în afara parantezelor (uitării) faptului diminuării costului de procurare a gazelor naturale. În perioada precedentă (2006-2011) ca argument principal privind necesitatea de a majora tarifele se enunța fenomenul de creștere a costului gazelor naturale. În caz că vom lua în considerare ambii acești factori obținem rata de evoluție a tarifului (RET) pentru anul 2015 la nivel de:

$$RET = [(TGN_{2015}/TGN_{2011})]/[(RSV_{2015}/RSV_{2011})]100\% = [(259,967/400,47)]/[(19/11,88)]100\% = 103,82\%.$$

Dacă se respectă aceste reguli, reiese că indicele argumentat de creștere a tarifului la energia electrică în anul 2015 ar fi o creștere a tarifului de cca. 3,8%, deci $1,58 \cdot 1,0382 = 1,64$ lei/kWh.

Totodată, depinde de mai mulți factori acest nivel de majorare, inclusiv se va majora sau nu costul serviciilor de transport, costul energiei electrice de la producătorii autohtoni. În acest context este natural ca să se realizeze tendința de diminuare a costului energiei electrice a producătorilor autohton ca urmare a micșorării prețului mediu de procurare a gazelor naturale de la 400,47 până la 259,96 USD /1000 m³, deci, de 1,54 ori. Aceasta ar trebui să conducă la diminuarea proporțională a prețului energiei electrice procurată de la producători și importatori. Această diminuare ar trebui să fie proporțională acestui raport, deci energia procurată de la CERSM (6,795/1,5)=4,53 c\$/kWh, de la CET-2 (158,83/1,5)= 105,9 bani/kWh, CET-1 (166,14/1,5)=110,8 bani/kWh și CET-NORD (137,11/1,5)=91,4 bani/kWh. În viziunea noastră, ar trebui de căutat soluții de a asigura reducerea costului serviciului de transport, inclusiv a energiei electrice importate și produse de producătorii autohtoni în funcție de evoluția prețului de procurare a gazelor naturale. Noi credem, că la o abordare consolidată între principalii actori din sectorul energetic și un venit al companiei de **700 mil.lei** ar fi posibil ca majorarea tarifului să nu depășească **17%**. Aici trebuie de subînțeles, că această majorare trebuia făcută la 1 ianuarie 2015. Ca rezultat, tariful nou aprobat ar trebui să acopere și devierile financiare create în prima jumătate a anului. Însă, aceste devieri financiare, trebuie acoperite astfel ca să nu majoreze substanțial tariful. Ar putea fi prevăzute mai multe mecanisme, printre care reducerea investițiilor și dividendelor pentru anul 2015, eșalonarea devierilor financiare pe o perioadă mai lungă după care tariful să fie revăzut.

Dacă vom admite, că tariful la energie electrică va fi majorat cu 25%, și se va decide includerea devierilor financiare pentru anul 2015 în tarif, atunci aceasta înseamnă o majorare a tarifului cu 50%, care trebuie să fie în vigoare numai până la finele anului 2015, apoi coborât cu 25%.

Trebuie de menționat, că cercetările efectuate în cadrul IE AȘM arată clar, că există o interacțiune strânsă între nivelul tarifului și indicatorii macroeconomici ai economiei țării, sferei sociale, a sectorului energetic în sine și a tuturor întreprinderilor energetice din Moldova.

La tendințele stabilite pot fi atribuite următoarele: stabilirea și majorarea tarifelor la energie și resurse energetice în Republica Moldova se face fără o corelare cu analiză urmărilor asupra economiei și a însăși sectorului energetic, cu utilizarea datelor reale și surselor statistice de informație, adică fără considerarea reacțiilor inverse de sistem: „tarife – economie, energetică, sfera socială, creșterea indicatorilor macroeconomici, prețurile de cumpărare, volumul consumului de energie, - corectarea tarifelor”.

Ca element de demonstrare a celor menționate mai sus poate servi scăderea PIB-ului Republicii Moldova aproximativ de 2 ori în perioada 1997-2002 ca rezultat al majorării duble a tarifelor la gaze naturale față de costurile de cumpărare în perioada 1993-1994, precum și creșterea triplă a tarifelor la energie electrică în perioada 1998-2000 și mai mult de 4-10 ori a tarifelor la energie termică în perioada 1997-2000.

În afară de scăderea nivelului PIB-ului în aceeași perioadă a avut loc scăderea consumului de energie electrică și de 4-5 ori a energiei termice.

Conform analizelor efectuate în cadrul institutului, creșterea tarifelor a fost în permanență însoțită de micșorarea vitezei de creștere a principalilor indicatori în economie, în ramurile ei, de astfel și în energetică.

Considerăm, că este de datoria tuturor organelor cu abilități de decizie să ia o poziție corectă față de stabilirea tarifelor ca să existe o solidaritate între toate întreprinderile din sectorul energetic, ca veniturile acestora să fie echitabile și ca rezultat consumatorii finali să poată face față facturilor ce vor veni.

Totodată, ar fi cazul ca ANRE să revadă metodologia de calcul a tarifelor și să introducă tarife sociale, ca de exemplu cum este în România. Să existe cel puțin 3 nivele de consumuri, ca consumatorii vulnerabili să nu fie lipsiți de acest produs și totodată să poată achita facturile.

Aceste mecanisme ar putea să fie și temporare până la relansarea economiei și creșterea capacității de plată a populației, care de fapt trebuie să fie problema nr.1 a guvernării.

Din partea IE AȘM

Director, dr.

Mihai Tîrșu

Director adjunct pe probleme științifice, dr.hab.

Vladimir Berzan

Academician, dr.hab.

Vitalie Postolati